

YÜKSELİŞİ VE ÖNCÜ SANATÇILARIYLA SOYUT DIŞAVURUMCULUK

Pelin AVŞAR KARABAŞ¹, Ahmet POLAT²

ÖZET

19.Yüzyılın son çeyreğindeki Endüstri Çağı, toplumsal yaşamda büyük değişikliklere yol açmıştır. Bu değişiklikler nedeniyle bireylerde meydana gelen ruhsal birikimlerin sonucu olarak insanların iç dünyalarında oluşan içe dönük etkilerin sanata yansımaları, 20.yüzyılda yeni sanat akımları ve anlayışlar ortaya koyulmasına sebep olmuştur. Tarama modelindeki bu araştırmada; “Soyut Dışavurumculuk” akımını oluşturan sosyal, ekonomik ve toplumsal ortam incelenmiş, akımın ortaya çıkışı, gelişimi, sanat eserlerine yansımaları ve bu anlayışı benimseyerek eserler üreten sanatçılar hakkında bilgiler verilmiştir. Soyut Dışavurumcu resim anlayışı, “Aksiyon Resmi”-“Eylem Resmi” ve “Geç Resimsel Soyutlama”-“Renk Alanı Resmi” gibi başlıklar altında gruplandırılır. Bu akımda objelerin veya nesnel biçimlerin reddi söz konusudur. Özellikle içe dönük duyguların ifadesi önemsenmiş ve saf bir resimleme anlayışı esas alınmıştır. 1940-1950 yılları arasında New York’ta şekillenen akım; uluslararası sanat ortamına getirdiği çarpıcı ve etkili yeni ifade biçimi ile tartışmalara konu olmuştur. Siyasi ve toplumsal değişimlerden beslenen Amerika’da “New York Okulu” olarak da bilinen bu yaklaşımın başlıca sanatçıları arasında Jackson Pollock, Willem de Kooning, Franz Kline, Robert Motherwell, Mark Rothko, Clyfford Still ve Barnett Newman gibi isimler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Soyut Dışavurumculuk, Aksiyon Resmi, Geç Resimsel Soyutlama, Renk Alanı Resmi, New York Okulu.

¹Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, pelin.avsar(at)dpu.edu.tr

²Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Birleşik Sanatlar Anasanat Dalı, ahmet.polat0(at)ogr.dpu.edu.tr

THE RISE AND THE LEADING ARTISTS OF ABSTRACT EXPRESSIONISM

ABSTRACT

In the last quarter of 19. century, the Industrial Era has led to major changes in the social life. These changes cause introverted effects that occur in individuals inner world as a result of mental activities, and the reflection of these effects on art caused new art trends and insights to be revealed in 20. century. The social, economic, environmental elements that constitute “Abstract Expressionism”, the movement’s emergence, development, reflect on art and the artists are examined within this screening model research. Abstract Expressionism is consist of “Action Painting”, “Post-Painterly Abstraction” and “Color Field Painting”. This movement is all about rejection of objects or objective forms. Especially expression of introverted emotions are considered important and a pure concept illustration is taken as a basis. The movement, formed in New York between years 1940-1950, has been the subject of many discussions with the new impressive and striking explanation it brought to the international art environment. Jackson Pollock, Willem de Kooning, Franz Kline, Robert of Dundee, Mark Rothko, Clyfford Still and Barnett Newman are the major artists of this movement which is also known as “New York School” in America nurtured by political and social change.

Keywords: Abstract Expressionsm, Action Painting, Post-Painterly Abstraction, Color Field Painting, New York School.

GİRİŞ

Modern çağın yeni sanat görüşünün belirlenmesinde bazı olaylar önemli rol oynamış ve eserlerin oluşumuna yön veren görüşler bu olaylara bağlı bir takım süreçler sonucunda ortaya çıkmıştır. Bunların en önemlilerinden birisi olarak endüstri çağı görülür ve bu çağın toplumsal çevreyi, insan hayatını ve dünya politikasını etkileyen büyük değişimlere sebebiyet verdiği düşünülür. Toplumun en duyarlı kesimlerinden biri olarak görülen sanatçılar açısından bakıldığında ise bu tür gelişim ve değişimlerin sanat olaylarına yansımaları kaçınılmazdır. Bu nedenle farklı dönemlerde yaşanan sanat olaylarını ve sanatçıları anlamak ve eserlerini değerlendirebilmek için, yaşanan dönemin yanı sıra yakın geçmiş hakkında da bilgi sahibi olmak gerekir. 19. Yüzyıl sonlarına doğru Almanya’da ortaya çıkan Dışavurumculuk akımı, Soyut Dışavurumculuğun alt yapısını oluşturan ve tarihsel açıdan hem Avrupa hem de Amerika’dan beslenen ilk sanat akımı özelliğindedir.

İkinci Dünya savaşı sonrasında ABD, halkı savaş ortamından uzaklaştırmak ve soyutlamak için her alanda çaba harcamış, bu politik yaklaşımın sanat alanında uygulanması sonucunda ise Soyut Dışavurumculuk Akımı’nın temelleri atılmıştır. Savaş, Amerikan ekonomisinin canlanmasına sebep olmuş, böylece bankalarda para birikmiş, yeni iş imkanları ortaya çıkmış ve orta sınıf rahatlamıştır. Kasalarda biriken fazla sermaye, lüks tüketim ortamını yaratmış ve bu tür olumlu ekonomik koşullar sanat ortamına da yansımıştır (Yılmaz,2006:157).

1930’larda Nazizm ve savaşın etkileriyle özgür sanat ortamları bulamayan sanatçılar, Alman baskısının olmadığı yerlere kaçmak istemiş ve beraberlerinde sanatın merkezini de gittikleri yerlere doğru kaydırmışlardır. Böyle bir talep ortamında sanatçılara kapılarını açan Amerika ise, göç eden sanatçıları destekleme politikası izlemiştir (Ahmetoğlu,2011:6). O yıllarda yaşanan büyük ekonomik bunalım sonrasında ekonomisini hızla düzeltten Amerika’da, İkinci Dünya Savaşı sırasında zenginleşme söz konusu olurken, yaşanan lüks konut patlaması sayesinde Soyut Ekspresyonist sanat büyük rağbet görmüş ve alışveriş merkezlerinde dahi bu tarz eserler sergilenmeye başlanmıştır (Artun,2011:45). Yeni sanat ortamının oluşmasını sağlayan galerilerin ve okulların açılması, sanatı destekleyen projeler yapılması, çeşitli dergi ve gazetelerin sanatsal konulara ağırlık vermesi gibi faaliyetler ise bu durumun beraberinde getirdiği olumlu gelişmeler olarak değerlendirilebilir.

1940-1970 yılları arasında gerçekleşen olumlu gelişmeler ışığında Amerika, hemen her konuda olduğu gibi sanatsal etkinlikleriyle de ön plana çıkmış ve İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Avrupa, dünya lideri olma konumunu kaybetmiştir. Savaş aynı zamanda Paris’in sanattaki liderliğini de olumsuz yönde etkilemiş, Avrupa’nın

Mondrian, Leger, Ernst, Dali, Chagall ve Moholy-Nagy gibi önemli sanatçıların savaş boyunca Amerika’da kalmalarına ve sanatsal üretimleriyle kendilerinden önce yapılanlara katkıda bulunmalarına sebep olmuştur (Lynton, 2009:226).

19. Yüzyılda bunalan insanoğlu, sanatsal ifade gücünü ortaya koyma çabaları içerisinde iken, kendi iç dünyasına kapanarak huzuru aramış, düş kırıklıkları yaşamış ve bu dönemde gerçeküstücülükle kendisini ifade etme yoluna gitmiştir. Ancak insanın iç dünyasındaki umutsuzluğu açığa çıkarmasının ekspresyonistler sayesinde olduğu söylenebilir. Belirli bir yer ve zamanla sınırlandırılmayacak kadar genel bir eğilim olan dışavurumculuğun gelişimi ve ilerlemesinde köprü görevi gören Die Brücke ve Der Blaue Reiter gruplarının etkinliğinin oldukça önemli görüldüğü de bilinmektedir. (Antmen,2008:38).

Öte yandan soyut dışavurumcu sanatçılar, kübizmin biçimsel sonuçlarından ve sürrealistlerin ilkel temalarından yararlanmışlardır. 20. Yüzyıl dışavurumculuğun kendisini yaygın bir şekilde hissettiren bir eğilim olmasında Van Gogh’un doğaya yönelik ifade biçimleri ve ham renkleri ile Edward Munch’un kişisel imgeleri de fazlasıyla etkilidir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında eski ve yeni birçok eğilim ve anlayışın çeşitli yönlerden birleşmesiyle meydana gelen Soyut Dışavurumculuk anlayışında; Sürrealizm ve Fovizim’den de beslenildiği ve bu süreçte akımların kullandığı gereçlere ve uyguladıkları tekniklere yeni anlayışlar getirildiği dikkat çekmektedir.

ABD’deki yoğun sanatsal gelişim süreci 1920’lerde ve 1930’larda üretilen sanattan biçimsel ve üslupsal olarak farklıdır. İkinci Dünya Savaşı’ndan önce Amerikan sanatı daha çok yerli temalardan ve figüratif eserlerden oluşmaktayken, İkinci Dünya Savaşı yıllarında ve sonrasında gelişme gösteren Amerikan sanatının temel özelliği soyut ve dışavurumcu olmasıdır. Amerikan sanatının 1940’lı ve 1950’li yıllarda atılımı geçtiği söylenebilir.

Soyutlama 1940-1950 yılları arasında ileri modernizm döneminde “Soyut Dışavurumcular” olarak adlandırılan “New York Okulu” sanatçıları kadar, erken modernizmin avangard sanatçıları tarafından da çekici bulunmuştur (Danto,2014:25). Amerika’daki bu değişimin arkasındaki sanatsal nedenlerin yanında; ideoloji ve politika alanlarında yaşananların da göz önünde bulunması gerekir. Amerikan soyut dışavurumculuk akımının önde gelen temsilcileri, savaş öncesi ve sonrasındaki gelişmeleri hükümetin bilinçli uyguladığı bir politika olarak benimsemişlerdir.

1940’ların sonları ve 1950’lerde New York Modern Sanat Müzesi tarafından tüm dünyaya ithal edilmesini sağlayan uluslararası birçok sergi düzenlenmiş ve bu

sergiler, küratörlerin Amerikan resim sanatındaki “özgürlük damgası” ile insanları denetim altına alan Sovyet komünizminin “kitsch” sanatını karşılaştırdığı, milliyetçi bir söylemle bir arada yürütülmüştür (Clark,2004:13-14). Amerikan hükümetinin 1935-1941 yılları arasındaki dönemde Marksizim’den uzaklaşan sanatçıları desteklemek ve sanatçıları o dönemde yaşanan ekonomik bunalımdan kurtarmak için maddi manevi yoğun destek verdiği bilinmektedir. Buna bağlı olarak Amerikan Soyut Dışavurumcu anlayışın nihayetinde, tuval üzerindeki bir resim olmaktan çok, bir olayın kendisi haline geldiğini ve bunun da sanatın özgür bir eylem olarak sürdürülmesine imkan verdiğini düşünmek kaçınılmazdır.

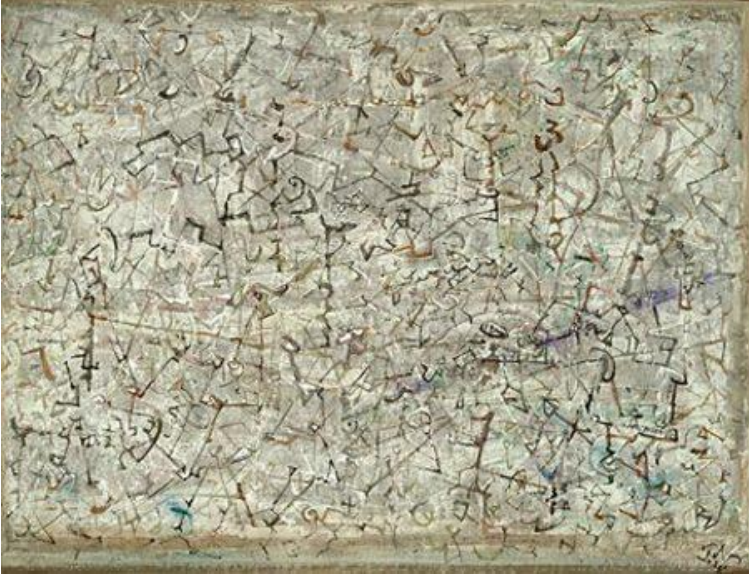
Soyut ekspresyonizmin temeline bakıldığında; eserleriyle katkıda bulunan sanatçılardan 1880 ile 1966 yılları arasında yaşamış olan Alman ressam Hans Hofmann, New York’a geldiğinde 50 yaşının üzerindedir. Kübizm’den, Fovizm’den ve Gerçeküstücülük’ten etkilenmiştir. Sanat anlayışında en çok Matisse’den esinlenmiş ve resimde en çok renk-biçim-mekan birliği esasları üzerinde durmuştur. Hem Matisse’in tekniği, hem de Kübizm’in tanınıp anlaşılması konusunda oldukça etkin olmuştur (Keküllüoğlu,2010:45). Sanatçının “Rüzgar” isimli eseri Aksiyon Resmi’nin izlerini taşımaktadır.

Resim 1. Hans Hofman, Rüzgar, Tahta Üzerine Guaj-Hint Mürekkebi-Yağ, 1942-1944.

Soyut ekspresyonizme hem katkıda bulunan hem de öncülerinden olan bir diğer sanatçı Marc Tobey’dir. Bir süre Avrupa’da yaşadktan sonra Çin’e ve

Japonya'ya giderek Uzak Doğu Zen manastırlarında kalmıştır. Bu sebeple sanatçının eserlerinde mistik özellikler görülmektedir. Uzak Doğu sanatından esinlenen Tobey'in, doğu kaligrafisinden etkilenerek yaptığı resimleri, koyu bir yüzey üzerinde beyaz çizgilerden oluşmaktadır. Bu yüzden sanatçı üslubu "beyaz yazı" diye de adlandırılır (Lynton, 2009:229-231). Amerika'nın batı kıyılarında yaşamış ve kozmopolit bir sanatçı olarak tanınan Tobey; ilgilendiği kaligrafî, oryantal ve Uzak Doğu hat, lavi ve minyatür sanatlarından edindiği izlenimleri biçimsel olarak da eserlerinde kullanmıştır.

Resim 2. Mark Tobey, Fantazi Coğrafyası, 1948.

Arshile Gorky resimlerinde Paris ekolünün etkilerini fazlasıyla ortaya koyan sanatçılardan birisidir. Duygulu dokunuşlar, sıkıcı olmayan son derece özümsemiş bir Fransız sanatı temsili ve modern resimde ender bulunan iki kültürün bir arada kullanılması yönleri ile dikkat çekicidir. Eserlerindeki tavrı sebebiyle oldukça fazla eleştiri konusu olan sanatçının, Fransız kültürü ile Amerikan Resmi'nin ihtiyaçlarını bir arada eserlerine yansıttığı düşünülür (Guilbaut, 2009:219).

Resim 3. Arshile Gorky, Şelale, 1943.

Soyut Dışavurumcu eserlerin ortak noktası, Gerçeküstücü sanatın temel ilkelerinden olan çağrışımlar ve özdevinimden yola çıkmalarıdır. Çağrışımlarla bilinçaltı özgür kılınmış yapıt, bir ön düşünce ya da tasarım olmadan, çağrışımların getirdiği anlık düşüncelerle biçim bulmuştur. Bu biçimler genelde güzel lekeler gibidir, insancıl ve duygusal değerler vurgulanmıştır. Resim parçalara ayrılmayan, önceden tasarlanmayan, sınırları bulunmayan tek ve bütüncül bir imge olarak ortaya çıkmaktadır. Tuvalin sınırları aşılarak, özellikle devasa panolar üzerine çalışılmıştır (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi,1997:1688).

Amerikan Soyut Dışavurumculuğu, Amerika'lı sanatçı Ad Reinhardt'ın deyimi ile “gündelik yaşamın gerçekliğiyle resim sanatının kendi gerçekliği arasında bulunan sınırların birbirinden kesin olarak ayrıldığı” bir zeminde ifadesini bulan sanatsal bir yaklaşımdır. 1940'lı ve 1950'li yıllarda uluslararası sanat ortamına damgasına vuran bu yaklaşımı şekillendiren isimler, her biri kendi özgün soyut temelli üslubunu geliştirmiş orta yaşlarındaki sanatçılardır. “New York Okulu” olarak da bilinen bu yaklaşımlar bütününe başlıca sanatçıları arasında; Jackson Pollock (1912-56), Willem de Kooning (1904-97), Clyfford Still (1904-80), Barnett Newman (1905-70), Mark Rothko (1903-70), Robert Motherwell (1915-91) ve Franz Kline (1910-62) gibi isimler yer alır (Antmen,2008:146-147).

Birinci kuşak soyut dışavurumcular gibi de görülen Jackson Pollock ve William De Kooning'in açtıkları sergilerle New York sanat çevresini etkilemeyi başardıkları 1948 yılı, soyut dışavurumun çıkış yaptığı yıl olarak kabul edilmiştir. O tarihte Robert Motherwell 33, Ad Reinhardt 35, Pollock 36, Franz Kline 38, David Smith 42, Barnett Newman 43, de Kooning ve Clifford Still 44, Mark Rothko 45 yaşındadır. Bu sanatçıların hepsi New York ve yakın çevresinde oturmuşlar ve sık sık bir araya gelmişler, çeşitli sanat konularında alış verişlerde bulunmuşlardır. Hepsisi de, Gorky, Hofmann ve Tobey'le tanışmışlardır. (Keküllüoğlu, 2010:48-49). Jackson Pollock, Willem de Kooning, Franz Kline ve Robert Motherwell Soyut Ekspresyonizm'in "Action Painting" olarak ta bilinen (eylem, aksiyon, hareket resmi) kanadının öncüleri olarak kabul edilmişlerdir.

Soyut dışavurumculuk akımının en önemli temsilcilerinden olan Amerikalı ressam Jackson Pollock, NewYork Art Students League Okulu'nda Thomas Hart Benton'un öğrencisiyken, hocasının ve yerel ressamların etkisini taşıyan ilk dönem resimlerini yapmıştır. Pollock 1940'lı yılların sonlarında yere gerdiği tuvaler üzerine el, kol ve vücudunu kullanarak baletvari devinimlerle yapmaya başladığı damlatma resimler sonucunda izlerle tuval yüzeyinde mekan arayışlarını sergilemiştir (Bolla, 2006:80).

Aksiyon Resmi'nin kurucusu olarak görülen Pollock, resimlerinde insanların yeni sanatı anlamasına olanak tanımaktadır. Yere serdiği geniş tuvaler üzerine delikler açtığı teneke kutulardan boyalar damlatarak boyayı yüzeye saçmış, kendisi ile anılıp bütünleşen ve kendisini temsil eden bir üslup yaratmıştır. Eserleri rasgele olmaktan çok ritmik olarak tanımlanmaktadır.

Resim 4. Jackson Pollock, No:8, Eserden Detay, 1949.

Pollock'un damla stili, teknik olarak ilk defa uygulanan bir buluş değildir. 1920'li yılların ortalarında Sürrealist'ler de boyayı akıtarak veya sıçratarak deneysel bir şekilde yüzeye uygulamışlardır. Ancak Pollock'un resimlerinin diğerlerinden ayrılma sebebi, tekniği kullanma şekli ve resimde devrim olarak sayılan bu yaklaşımı biçimlendiren düşünceleridir (Fineberg,2014:97). Ayrıca sanatçının resimlerinin birçoğuna isim verirken numaraları tercih ettiği de bilinmektedir.

Soyut ve figüratif sanatı aynı anda kullanan bir diğer soyut dışavurumcu Hollandalı sanatçı Willem De Kooning de Pollock gibi soyut ekspresyonizmin Aksiyon Resmi alanının öncülerinden kabul edilir. Pollock'tan farklı olarak De Kooning resimsel eylemini fırça darbeleriyle gerçekleştirir (Lynton, 2009:238). De Kooning'in stiline gelişmesinde, Pablo Picasso ve Aschile Gorky gibi iki önemli sanatçı etkili olduğu düşünülür. Avrupa resim geleneğinin etkileri fark edilen eserleri soyut görünüme sahip ve kıskırtıcıdır.

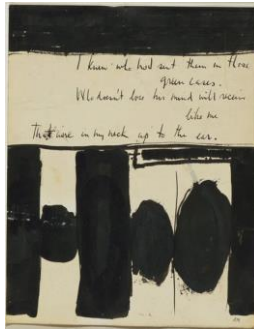
Resim 5. Willem De Kooning, Cumartesi Gecesi, 1956.

Franz Kline, 1950' li yıllarda geliştirdiği Doğu kaligrafisini anımsatan, beyaz bırakılmış zemin üzerine siyah fırça vuruşlarıyla, beyaz ve siyah rengi hacim ve biçim yaratmada ustalıkla kullanmıştır. Hareketli-soyut eserlerindeki siyah-beyaz hakimiyetinin yanı sıra farklı renklerde kullanmasına rağmen yaşamı boyunca siyah-beyaz üslubunu sürdürdüğü görülmektedir. Son dönem yapıtlarında ise fazlasıyla yalınlaştırılmış, dengeli kütlelerin sunulduğu eserlerle karşılaşılır (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997:1027). Bu üslubu uygularken büyük boyda ve kalınlıkta fırçalar kullanmış ve büyük tuvaler üzerinde çalışmıştır. Zaman zaman eserlerine, kaligrafileri çağrıştıran sıçratmalar eklediği de görülmektedir.

Resim 6. Franz Kline, New York, 1953

Robert Motherwell ise sanat tarihi, felsefe ve estetik konularında oldukça bilgili; dergi ve kitaplar yayımlamış bir sanatçıdır. Amerikan sanatçılarının entelektüellik karşıtı tavırlarını ve modern sanatçıların yıldızlaştırılıp, ayrıcalıklı bir yere konulmasını eleştirmiştir. Modern sanatçıların bir çeşit “ruhsal yer altı”nda yaşadığını düşünen sanatçının bu ifadesinin nedeni, modern çağın getirdikleri ile birlikte dinin etkisinin zayıflaması olarak görülmektedir (Yılmaz,2006:168). Sanatçının Fransız kültürüne ve özellikle Sürrealizm’e ilgi duyduğu, resimlerinde ise tam olarak hüznün olmasa da, ciddi bir karşı çıkma ifadesi sezildiği düşünülmektedir.

Resim 7. Robert Motherwell, İspanya Cumhuriyeti No:1 Ağıt, 1948.

Soyut Dışavurumculuk Akımı’nın ikinci kanadı “Renk Alanı Resmi” ya da “Geç Resimsel Soyutlama” olarak bilinir. Tek düze geniş alanların resmedildiği bu eserlerde, derinlik izlenimi dışlanarak resim geniş bir alanın parçası gibi gösterilir

(Aydın,2002:202). Oldukça özgün bir ifade biçimi özelliği gösteren Renk Alanı Resmi, sanatçının büyükçe bir imzası gibidir. 1950'li yıllarda Mark Rothko, Clyfford Still ve Barnett Newman gibi soyut dışavurumcu ressamı tanımlamak için kullanılmış bu sanat anlayışında resim; duygu, mitoloji ve inanç gibi etmenlerden arındırılmak istenmiştir. 1960'lı yıllarda ise Helen Frankenthaler, Morris Louis, Kenneth Noland gibi sanatçılar ürettikleri eserlerle Geç Resimsel Soyutlama anlayışıyla çalışan ressamlar arasında anılmaya başlanılmışlardır.

Kariyerinin ilk yıllarında Mark Rothko, Ekspresyonizm ve Sürrealizm de dahil olmak üzere çeşitli üsluplarda çalışmış fakat 1950'li yıllarda “karmaşık düşüncelerin basit dışavurumu” fikrini keşfederek, kendi üslubunu yaratmıştır. Genellikle, tek renkli bir zemin üzerine canlı renklerle boyanmış iki veya üç adet yuvarlak köşeli dikdörtgenlerden oluşan büyük boyutlu resimler yapmıştır. Resminin “insan olma halinin verdiği öfke ve dini özlemlerin tüm ağırlığı”nı ifade ettiğini açıklayan Rothko; renk, form veya başka herhangi bir şeyin ilişkisiyle ilgilenmediğini ve resimlerinde trajedi, çöşku, kader v.b. gibi yalnızca temel insani duyguları ifade etmek istediğini belirtmiştir (Hodge,2013:80). Sanatçının eserlerinde biçimsel olarak yumuşak hatlarla birbirinden ayrılan renk alanlarının orta kısımlarına yaklaşıldıkça kullanılan boyanın daha net ve kalın olduğu, boya alanının kenarlarına yöneldikçe ise inceldiği söylenebilir. Bazı yüzeylerin boya katmanları ağırlaşmasına rağmen, bazı kısımlarda ise hafifletilircesine inceltilmiş tabakalar fark edilir. Zaman zaman zıt, zaman zaman ise uyumlu renklerin tercih edildiği tonlar dikkat çekicidir. Ayrıca resimler izleyiciyi içine çekercesine bir sonsuzluk hissi vermektedir.

Resim 8. Mark Rothko, Beyaz Merkez, 1950.

Clifford Still, kendine özgü tavrını oldukça keskin ifade biçimleri sunan Geç Resimsel Soyutlama anlayışına hakim sanatçılardan bir diğeridir. Sanatçının resimlerindeki kırık çizgilerle sınırlandırılmış renkli alanlar, etrafındaki diğer alanlardan belirgin bir şekilde ayrılır. Çoğunlukla dikey olarak yönlendirilmiş tuvalerin yanı sıra yatay düzenlenmiş kompozisyonlarda bile resimlerdeki lekelerin yönlerinde yukarıdan aşağıya doğru bir kayma hareketi hissedilir. Temel olarak bir eskimişlik ve derinlemesine çatlamışlık etkisi veren kompozisyonların, kullanılan renklerle olan ilişkisine bakıldığında canlı ve taze renklerin seçilmiş olmasındaki tezatlık dikkat çeker. Sanatçının resimlerini düşsel temalar üzerine yapılandırdığı bilinmektedir.

Resim 9. Clifford Still, Başlıksız, 1957.

New York sanat camiasının içinde yer alan ve Renk Alanı Resmi'nin liderlerinden biri sayılan Barnett Newman'ın ise, kuş ve bitki türlerinden, felsefe ve siyasete kadar geniş bir ilgi alanına sahip olan entelektüel bir sanatçı olduğu bilinmektedir (Gompertz, 2015:239). Güzelden çok, esrarlı yüceliği akla getirecek bir sanat olarak adlandırılan olgunun üstesinden gelmek için çabalayan sanatçı; eserlerini izleyenlerin, resimlerinin karşısında kendi varlığını hissedebilmelerini önemsemiştir. (Lynton, 2009: 238). Az sayıda dikey çizgilerin yüzeyleri birbirinden ayırması ile oluşturduğu kompozisyonlarında oldukça sınırlı sayıda renkle ifade edilmiş anlatımlar söz konusudur. Sanatçının kendisi ile özdeşleştiği bilinen dikey çizgileri “fermuarlar” ya da “zip” olarak ifade ettiği bilinmekle birlikte az sayıda da olsa yatay çizgilerin yer aldığı kompozisyonları da bulunmaktadır.

Resim 10. Barnett Newman, Vir Heroicus Sublimus, 1950-51.

SONUÇ

Sanat, toplumla birlikte şekil alan devingen bir olgudur. İnsanın sanat içindeki varlığı, kendi dünyası için yarattığı çerçeveyi biçimlendirmesiyle oluşur. Özellikle 19. yüzyılın çalkantılı ortamından etkilenen sanatçı ve sanat görüşleri, ileri dönemleri oldukça etkileyecek büyük gelişim ve değişimlere sebep olmuştur. Modern sanatın izlenmeye başladığı 20. yüzyıl, özellikle toplumsal yaşamı değiştiren önemli gelişmelerin yaşandığı bir yüzyıldır. Kapitalizmin yükselişi, savaşlar ve baskıcı yönetimlerin bağınaz yaklaşımları, sanatçıların içinde yaşadıkları toplumun özelliklerine göre farklı ifade biçimleri arayışlarının ve özgürce yapabilecekleri uygulamalara yönelmelerinin nedenidir. Bu akımların gelişimine katkısı olan sanatçıların ortak noktası ise içinde yaşadıkları düzene tepkili olmalarıdır. Tepkilerini farklı sanatsal yöntemlerle dile getiren dönem sanatçıları; düşünceleri, kullandıkları plastik dilin özellikleri ve ifade biçimlerindeki özgünlükleriyle sonraki sanat açılımlarına öncülük rolünü üstlenmişlerdir.

Dışavurumcu sanat akımının ortaya çıktığı Almanya sonrasında 1940-1950 yılları arasında New York'ta şekillenen Soyut Dışavurumculuk; uluslararası sanat ortamına oldukça çarpıcı ve etkili yeni bir ifade biçimi getirmiştir. Siyasi ve toplumsal değişimlerden beslenen Amerika'da "New York Okulu" olarak da bilinen bu yaklaşımın başlıca sanatçıları arasında Jackson Pollock, Willem de Kooning, Franz Kline, Robert Motherwell, Mark Rothko, Clyfford Still ve Barnett Newman gibi isimler yer almaktadır. Bu sanatçıların her biri kendi özgün üsluplarıyla, "saf" bir resimsel dile yönelmiş ve kendilerini özgürce ifade etmişlerdir. Genel olarak bakıldığında ise sanatçıların, biçim ve renk kaygıları taşımadıkları ve özgür bir şekilde duygularını resimlerine aktarma düşüncesi ile eserler ürettikleri dikkat çekmektedir.

KAYNAKÇA

AHMETOĞLU, Ülkü. (2011). *Soyut dışavurumculukta anlam ve renk zenginliği*, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

ANTMEN, Ahu. (2008). *20. Yüzyıl batı sanatında akımlar*, İstanbul: Sel, 3. Baskı.

ARTUN, Ali. (2011). *Çağdaş sanatın örgütlenmesi*, İstanbul: İletişim.

AYDIN ÇAKIR, Mukadder. (2002). *Sanatta eleştirelilik*, İstanbul: Beta.

BOLLA, De Peter. (2006). *Sanat ve estetik*, İstanbul: Ayrıntı.

CLARK, Toby. (2004). *Sanat ve propaganda*, İstanbul: Ayrıntı.

DANTO, C, Arthur. (2014). *Sanat nedir*, İstanbul: Sel.

Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi. (1997), İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi, C. 2.

Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi. (1997), İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi, C. 3.

FINEBERG, Jonathan. (2014). *1940'tan günümüze sanat*, İzmir: Karakalem Kitabevi.

GOMPertz, Will. (2015). *Pardon neye bakmıştınız*, İstanbul: Yapı Kredi.

GUILBAUT, Serge. (2009). *New York modern sanat düşüncesini nasıl çaldı*, İstanbul: Sel.

HODGE, Susie. (2013). *Beş yaşındaki çocuk bunu neden yapamaz*, İstanbul: Hayalperest.

KEKÜLLÜOĞLU, Koray. (2010). *Resim sanatında dışavurum anlayışına tarihsel bir bakış*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

LYNTON, Norbert. (2009). *Modern sanatın öyküsü*, İstanbul: Remzi, 4. Basım.

YILMAZ, Mehmet. (2006). *Modernizmden postmodernizme sanat*, Ankara: Ütopya.

RESİMLER KAYNAKÇA

Resim 1. <http://www.wikiart.org/en/hans-hofmann/the-wind-1942#close>

Resim 2. <http://www.wikiart.org/en/mark-tobey/geography-of-phantasy-1948>

Resim 3. <http://www.wikiart.org/en/search/Arshile%20Gorky/2>

Resim 4. <http://www.wikiart.org/en/search/Jackson%20Pollock#close>

Resim5.<http://www.wikiart.org/en/search/Willem%20de%20Kooning#supersizedsearch23401>

Resim 6. <http://www.wikiart.org/en/search/Franz%20Kline#close>

Resim 7. <http://www.moma.org/collection/works/37683?locale=en>

Resim 8. <http://pancakesforrecess.com/2011/03/16/like-rothko/>

Resim 9. <https://www.sfmoma.org/artwork/75.35>

Resim10.<http://www.wikiart.org/en/barnett-newman#supersized-color-field-painting-265196>